

רשמי נומברג בתיאטרון יהודי במוסקבה

עדיין יפה בעיני מיסיקה. התיאטריות לא הספיקו לחתור תחת מוסדיה כאשר חתרו תחת מלאכת-הכתיבה והציוור. בערי הנגינה, נגסין ומילני, הם האמנים היחידים אשר ינחילו יד ושארית לזרות. המוסיקה לא היתה אסירה באזקי הצנזורה, לפיכך נהונה בה דרך של הרוח.

אולם מה פרקי-הפרוזה, החרושים, ההצגה? התיאטרון הוא בחינת-מרפוס, שגניו נתאבקו בקרפון והוא נומל אמורים ארצה ופוצע את חטמו הסמטיק. שופרא דשופרי! כשסמבירים כל ואת להפון האינטלנטי הרחב ומקרבים את הדבר לחסיסתו נכנס הוא לכלל-התפעלות עצומה והוא מכריז אנב מחיאת-כפים קשקשנית: כפתור ופרח! אמנות חדשה, ריזן דרויך... ואני—אודה—לבי משועמם.

מה מציגים? אי הסתיחה ואי הסיום? נודמן לאותו סונדק כל העולם כורו. פילסורסקי מפולין, מקרונלד מאנגליה ואפילו אב. קאהן מניו-יורק, יורש העצר הרומני, ואל מלא רחמים. חסל סדור-הניון וצירוף-הפרשיות. דומה שמתכונים לכגנן על מישהו, רוצים לומר משהו, אלא שהצחוק אינו יוצא לאויר העולם והאינטליגנט יושב, כשעיניו למושות בתמיהה: הוי, אמנות חדישה...

לאחר שנכנסתי אצל התיאטרון של מאירכולד וראיתי בסעשי-הנכורה שלו—ניתרצו ממילא כל הקושיות שלי, אנשי-שלוטנו עושים כמעשי-מאירכולד השולח את חצי-לענו בעולם הבורגני. התיאטרון היהודי תחילה נעוצה בסופו של התיאטרון הרוסי—במאירכולד, גם מאירכולד יודע לנוב את לב הבריות באחיות-עינים, אולם הוא השכיל למצער לעשות תעמולה פוליטית מן המובחר, מלנגים על העולם הבורגני.

עושים מסיעות אחרות במחול הפוקסטרומ ומסיימים בנלגול-הנוף (קרי: לנלונג), מתחילים בחינא רומנית רות-תיים ומא-ריכים לשון (קרי: לנלונג), פותחים ברקוד פולני ומשתמחים על הקרקע (קרי: לנלונג), אולם אליבא דאמת אין משום ניהוך לא בפוקסטרומ ולא בחינא הרומנית—אלא כונת-הללונג היא מנוחת, פמשיית ומסוהטמת, גם הלנדוג תיבצ קורטוב של שאר רוח, מעט הומור, והרזי שלנו לא נחברכה בכנין דא.

היוצא מזה שרא לנלנו על העולם הבורגני אלא נהנו כלי-הפארת בראשה, כי מלבד שיירי-העולם הזה אין כאן דבר שיהא ראוי לחשומת-לב. השלך הם! שעה קלה שורה רוח מרוממת, בחללו של האולם, מסקר התהיה והאונים מקשיבות רב קשב. האינטליגנט נשתכח: מלבו האינטלי-נגטיות שלו, אשה העטופה לבנים עור מדה ומזמרת: אל מלא רחמים, שירתה נעשית (למרות כונתה ללנדג על רקנונו של העולם הישן) סחוך רחשילג נאמ-נים והצלילים נכנסים בלב ודגסוף היא מראה אצבע משולשת (אף זה לנלונג) אולם אין איש אשר ימלא שחוק פיהו, דומה שנשפך על ראשיהם קיתון של צוננין, בים, השפוכת-המים לאו שמה הרנשה אמנותית, עת אשנה בחזי נוח יוכל כל פתי לספור על קצה-הטמי.

הרזי-סריה של גרנובסקי, הוא סוטר על קצה-החוסם, מרנוג מתחת לבית-השחי, מנוד בעקבנות-הרגלים וההסון האינטליגנטי יושב ותוהה, בחללו של התיאטרון שורה קרירות, אין מע בין הבימה וההסון אלא ה, הנאה עוכה ומבצצת: הוי, הוי, אמנות חדישה, אתרית-הכבושים, התיאטרון מהפכני...

מחוך סכחביו של ה. ד. נומברג על רוסיה הסתפרסמים בעתונים שונים: שומה עלי לאזור הלצי ולצאת חוצץ נגד כל העולם האינטליגנטי משלנו, הנני עומד בודד בסערכה... כולם תברו עלי, כל הנקיאים במסכת-התיאטרון, כל הקומוניסטים וכל אנטי-הקומוניסטים, כל העוסקים בצרכי הצבור וכל האינטליגנטים... הכל מודין—ושונאי רוסיה הסוביטית, ככללם— בחינת המלאך הרע העונה בעל כרחו אמן, כי התיאטרון הממלכתי היהודי עומד לעילא לעילא מכל ברנחא ושירהא, ודכן לא חגיל גפשי בהייתי האפיקורם היחיד.

שומתי את פעמי לתיאטרון מחוך צפיה, שנכוננו לי שם הפתעות ענוגות ונתמדות ונהגיתי למפרע, הסתובבתי במסדרון מחוך המתנה מתוהה, ציורי הכת-לים מעשי ידי שנה, יהודי סבני-העליה שבאמנות ויתר על כן—עושה להטים עד להפליא, מומחה למלאכת השרמוט הציוור ויודע להראות גם אצבע משולשת ולהאריך לשון, כדי שהאורח העלוב יפחח את פיו למלל רמות על נפלאות שדי, אשר החזינה עינו, על הכתלים עומדים מנחם-מנדלים בעטיפות-צבעונין, שנחתכו בהן חתכים עמוקים מבהיקים בשלל צבעים... מילא, שגל אמן הוא ורשאי הוא לעשות קצת בלהטים... בדלית ברירה נוספים את הישן ועושים בו מעשי מומס, כי הלא זאת היא הצורה היחידה שאינה פונעת בהרנשה המהפכנית. נחמד ונעים, אלא שדרוש לכך כשרון-מעשה וטוב המעם, אלה ניהנו לשנל, אולם אהכמס-הסליחה, רבי התיאטרון וקברניטיו המופלגים בישראל וכאומות העולם, אשר רוממתם את, כבושיו של גרנובסקי: נמלחם מעט שבלייקש לעיסה והתאמרהם. למעום בו את ה, מן.

המעם לא אתעטף באצמלא של עניות ואומר בפני קהל ועדה: שהנני מאמין בי ובטעמי יותר משאמין לסיד חכמים ודדעת נבונים... אין אני בא לראות בתיאטרון מעשי-מרכבה אלא כדי למלא את שעתי הסנויה לעת ערב, ורגני נכנס אצל התיאטרון ומכניס בו את את לבי, את בולגלהי, את טוב-טעמי, אתיו, טובי-המנגנים, הנה אדם לפניכם, הבו כגור, החיו את צלילי מיהריו... והנה בא גרנובסקי ועושה ב, תיאטריות, מופיע דוברושין וסיקי פרוזה בסיו והוא מתחכם סבלי אשר אבין לכונתו, בא אלטמן ומעלה לנגד עיני על הבימה איזה בנין דם ואריר (מה שקורין, קובי סטרוקטיביזם), קרוסילה או מכונה לרמוק האברים, ואנשים עולים ויורדים בה ומפסטים למרומי התקרה (מה שקורין, למלא את השמח עד אפס מקים) ואני יושב וכל אברי מרתתים והנני חושש, שמא ידרדרו כולם כאננו זה וקרה להם — הם ושלום—איזה מקרה... מה שתו עלי בעלי התיאוריה האלה? אין בי אלא הרנשה אחת: באו לגרום לי יסורי רים וענויי נפש ולהבעית את רוחי.

הצינו, לא תהמור, מילא, גולדפדן בנכנול משונה, שבה והוריה לתזמורת הסנגנת נגינה משובחה ובהבעת-פנים רוסית, אפנם, חסרה הנגיחה היהודית, חרי גולדפדן היה נוטר ממנינותיה של אירופה והיה, מניירי אותן בתוספת אנתה או מסול, עכשיו בא המנצה על התזמורת המוסיקאית והחזיר את הנגינים למקורם הראשון, אולם הוא היחיד אשר לא עכר את רוחי באותו הערב, עשה כיר הכשרון הטובה עליו ורוסיה מבינה